

УДК 784.1.087.68(477.85)''18/19''(075.8)

Цитування:

Ярошенко І. В. Формування професійної майстерності майбутнього диригента в системі мистецької освіти (на прикладі педагогічних методів професора І. Юзюка). *Мистецтвознавчі записки*: зб. наук. праць. 2020. Вип. 38. С. 128-131.

Yaroshenko I. (2020). Formation of professional skill of the future conductor in the system of art education (on the example of pedagogical methods of professor I. Yuzyuk). *Mystetstvoznavchi zapysky: zb. nauk. prats'*, 38, 128-131 [in Ukrainian].

Ярошенко Ірина Володимирівна,
кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри
методики музичного виховання та диригування
Навчально-наукового інституту мистецтв
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника
<https://orcid.org/0000-0002-0097-5276>
yaroshenko_roman@ukr.net

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ДИРИГЕНТА В СИСТЕМІ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ (НА ПРИКЛАДІ ПЕДАГОГІЧНИХ МЕТОДІВ ПРОФЕСОРА І. ЮЗЮКА)

Мета статті – охарактеризувати особливості формування професійної фахової майстерності майбутнього диригента за роки навчання у мистецькому закладі на досвіді викладацької роботи І. Юзюка. **Методологія дослідження** полягає в застосуванні матеріалів, основних положень організації педагогом індивідуальних занять із хорового диригування, що характеризують фахові компетенції професійного диригента, який формує музично-естетичний та художньо-творчий розвиток особистості, що сприяє активізації професійної музичної освіти і культури. **Наукова новизна** роботи полягає в тому, що вперше розглядається методика формування професійної майстерності майбутнього диригента в системі мистецької освіти на прикладі викладацької діяльності професора І. Юзюка, який впроваджує свої методи у навчальний процес, вирішуючи актуальні проблеми хорового виконавства. **Висновки.** В результаті дослідження виявлено, що проаналізований досвід та особливості викладання І. Юзюка з диригентської підготовки майбутніх фахівців, є важливою складовою у формуванні професійної майстерності майбутнього диригента, що сприяє розвитку мистецької освіти. Узагальнені результати методичних засад організації І. Юзюком занять із хорового диригування, формування у них позитивної мотивації до диригентського фаху, індивідуального підходу до студентів, поглиблення теоретичних знань щодо хормейстерської діяльності, вдосконалення диригентської техніки, артистизму, комплексне застосування різноманітних методів навчання, активізація творчих здібностей, що формує професійну майстерність майбутнього диригента. Охарактеризована педагогічна діяльність І. Юзюка та його досвід у формуванні професійного диригента в системі мистецької культури та освіти. Акцентовується увага на особливості вияву індивідуальності диригента у його професійній діяльності, інтегруючи аспекти розвитку та становлення.

Ключові слова: хорове мистецтво, диригент, музично-педагогічна діяльність, професійна майстерність.

Yaroshenko Iryna, Ph.D. of Arts, Associate Professor of the Methodology of Musical Education and Conducting of the Educational and Scientific Institute of Arts of the Precarpathian National University named after Vasyl Stefanyk

Formation of professional skill of the future conductor in the system of art education (on the example of pedagogical methods of professor I. Yuzyuk)

The purpose of the article is to characterize the peculiarities of the formation of professional skills of the future conductor during the years of study at the art institution on the experience of teaching I. Yuzyuk. **The methodology** consists in the application of materials, the main provisions of the organization of individual lessons in choral conducting, which characterize the professional competencies of a professional conductor, which forms the musical-aesthetic and artistic development of the individual, which promotes professional music education and culture. **The scientific novelty** of the work is that for the first time the method of forming the professional skills of the future conductor in the system of art education is considered on the example of the teaching of Professor I. Yuzyuk, who introduces his methods into the educational process, solving current problems of choral performance. **Conclusions.** As a result of the research, it was found that the analyzed experience and peculiarities of I. Yuzyuk's teaching on conducting training of future specialists are an important component in the formation of professional skills of the future conductor, which contributes to the development of art education. Generalized results of methodical bases of the organization by I. Yuzyuk of classes on choral conducting, formation in them of positive motivation to conducting

specialty, individual approach to students, deepening of theoretical knowledge concerning choral activity, improvement of conducting technique, artistry, complex application of various teaching methods, activations which forms the professional skills of the future conductor. The pedagogical activity of I. Yuzyuk and his experience in the formation of a professional conductor in the system of art culture and education is characterized. Emphasis is placed on the peculiarities of the manifestation of the conductor's individuality in his professional activity, integrating aspects of development and formation.

Key words: choral art, conductor, music-pedagogical activity, professional skill.

Актуальність теми дослідження. Аналізуючи особливості формування професійної майстерності майбутнього диригента в системі мистецької освіти на прикладі професора І. С. Юзюка, можна констатувати, що вирішення сучасних завдань вищої музичної освіти в Україні залежить від педагогічної спадщини вітчизняних викладачів-практиків з метою удосконалення професійних складових фахової підготовки студентів. Завдяки педагогічній праці професора Івана Семеновича Юзюка було впроваджено у навчальний процес нові методики вивчення диригентських дисциплін. Актуальність дослідження зумовлена недостатнім вивченням педагогічної діяльності українських диригентів-педагогів, необхідністю використання різних методик та досвіду викладання диригентсько-хорових дисциплін у сучасній мистецькій освіті.

Аналіз досліджень і публікацій. В українській музикознавчій науці аспекти вивчення педагогічної діяльності українських диригентів-педагогів знайшла своє відображення у працях М. Білинської, М. Гордійчука, І. Гриневецького, М. Загайкевич, С. Павлишин, І. Ярошенко, в наукових статтях Й. Волинського, Р. Горака, Л. Мазепи, О. Письменної, О. Залуцького, М. Черепанина, Л. Кияновської, Ю. Луціва, З. Юзюк. Але на сьогодні немає досліджень, які б всебічно аналізували та характеризували методи викладання та самобутню педагогічну діяльність І. Юзюка та його досвід у формуванні професійного диригента в системі мистецької освіти. Саме тому виникає необхідність у глибшому аналізі, вивченні та використанні творчого та педагогічного досвіду провідних митців-педагогів, у тому числі й Івана Семеновича Юзюка, який своїм диригентсько-педагогічним досвідом формує сьогодні сучасну диригентську школу.

Метою статті є спроба систематизувати та оцінити з сучасних позицій диригентсько-педагогічний досвід професора І. Юзюка у формуванні професійної майстерності майбутнього диригента в системі мистецької освіти.

Виклад основного матеріалу. Вирішення завдань сьогодення вищої музичної освіти в Україні неможливе без звернення до педагогічного та виконавського досвіду кращих викладачів-практиків з метою пошуку

ефективних шляхів удосконалення диригентської майстерності та різних складових фахової підготовки студентів. Однією з таких складових є диригентська підготовка, яка вдосконалює майбутнього викладача-диригента, формує у студентів сучасної системи основні знання, уміння і навички викладання диригентсько-хорових дисциплін, підготовку до практичної роботи з хоровим колективом. Це зумовлює необхідність надання студентам ґрунтовних знань щодо особливостей диригентської, хормейстерської діяльності, доцільного добору хорового репертуару, формування у них умінь читання хорових партитур, навичок аналізу музичних творів, виконання хорових партій, володіння різноманітними прийомами керування ансамблевим звучанням хору за допомогою техніки диригування та теоретичного підґрунтя. Основні завдання спрямовано на формування образного мислення і розвиток музичних здібностей студентів, диригентські жести, навчання нових сучасних методів освоєння хорового твору. Тому актуальною сьогодні є проблематика вивчення досвіду роботи відомих диригентів щодо методичних засад організації навчального процесу у класі хорового диригування.

До таких диригентів-педагогів можна віднести Народного артиста України, професора, завідувача кафедри хорового та оперно-симфонічного диригування Львівської національної музичної академії ім. М. Лисенка Івана Семеновича Юзюка, який понад 60 років успішно поєднує свою багатогранну діяльність із викладацькою роботою на кафедрі хорового та оперно-симфонічного диригування Львівської національної музичної академії ім. М. Лисенка.

Іван Семенович Юзюк займає вагоме місце серед численних відомих представників львівської диригентської школи, які гідно репрезентують диригентське мистецтво в Україні та за її межами, продовжуючи справу її засновника – академіка, українського диригента, композитора, музичного педагога Миколи Філаретовича Колесси. Поряд з такими іменами, відомими диригентами, представниками львівської диригентської школи, як С. Турчак, І. Гамкало, Ю. Луців, Т. Микитка, І. Лацанич, Я. Скибінський, Д. Пелехатий, Є. Вахняк, В.

Василевич, А. Кушніренко, Б. Антків та ін., Іван Семенович Юзюк – неповторний митець, який своєю харизматичністю до диригентсько-педагогічної роботи поповнює українське музичне мистецтво новими талановитими послідовниками. Він вдало поєднує практичну діяльність диригента з викладацькою. За час роботи на кафедрі хорового та оперно-симфонічного диригування Львівської національної музичної академії ім. М. Лисенка Іван Семенович виховав цілу плеяду хорових та оперно-симфонічних диригентів та викладачів, які репрезентують диригентське мистецтво не лише в Україні, а також за її межами. Серед них: головний диригент Національного симфонічного оркестру України, заслужений артист України, лауреат I премії Національного конкурсу диригентів ім. С. Турчака В. Плоскіна, заслужені діячі мистецтв України М. Михаць та С. Бурко, диригенти Львівського театру опери та балету ім. С. Крушельницької Ю. Бервецький, В. Гарбарук, І. Стасишин, головний хормейстер В. Коваль, хормейстер Б. Герявенко, диригент Варшавської камерної опери В. Ханас, головний диригент Волгоградського муніципального оперного театру А. Смірнов, дипломанти II Національного конкурсу диригентів ім. С. Турчака А. Абаєв, Ю. Пороховник, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри методики музичного виховання та диригування Навчально-наукового інституту мистецтв ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», головний диригент та художній керівник хору «Аксіос» І. Ярошенко, викладач кафедри музики Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича В. Бондаренко, декан і викладач заочного факультету Київського національного університету культури (м. Ужгород) М. Митровка, диригенти Хмельницького та Житомирського музично-драматичних театрів Л. Деркач та В. Сова, викладач педагогічного коледжу Львівського національного університету ім. І. Франка Г. Гуреш, викладачі Мукачівського та Бердичівського педучилищ І. Задорожний, В. Пулін, Дрогобицького та Івано-Франківського музичних училищ В. Циклінська, А. Козоріз та багато інших, які продовжують диригентську та викладацьку діяльність свого викладача.

У своїй педагогічній роботі І. Юзюк продовжує розвивати методологічні принципи Львівської диригентської школи і, насамперед, її засновника професора М. Колесси. «Глибокі знання, висока культура і ерудиція, активна диригентська діяльність, вміння використати свій практичний виконавський та педагогічний досвід у пошуках нових форм і методів навчання, любов

до своєї справи, прагнення відповідно оцінити і розвинути здібності кожного із студентів, активізувати їх творчу уяву, виховати в них любов до своєї професії – все це є тими складовими, які визначають педагогічний почерк І. Юзюка» [5].

Вивчення твору в класі починається з детальної роботи над партитурою. Під час заняття перевіряються вміння гри партитури, подача налаштування хору, знання хорових партій, інтервалів та акордів по вертикалі та ін. Педагог безпосередньо намагається поглиблювати теоретичні знання студентів, розвивати їх аналітичні вміння та музичні здібності, використовує міжпредметні зв'язки із сольфеджіо, хорознавством, гармонією, поліфонією, аналізу музичних форм, знання музичної літератури та інші дисципліни. Іван Семенович вважає, що диригент повинен мати гостре відчуття музичного слуху, чисто інтонувати альтеровані звуки, хроматизми, інтервали у співвідношенні їх в акордах у залежності від тексту і художнього образу твору.

На індивідуальних заняттях із студентами завше панує доброзичлива атмосфера, яка спонукає до творчих ідей та нових знань, мистецьких пошуків. Працюючи із студентами в класі, І. Юзюк намагається глибше розвинути їхню музичну уяву, розуміння виконавського процесу, інтелект, творчу фантазію, удосконалити техніку диригування через призму образного змісту.

«Професор постійно добивається того, щоб студент, диригуючи в класі тією чи іншою симфонією, увертюрою або симфонічною поемою, завжди бачив і чув усі деталі партитури, які згодом повинні матеріалізуватися в слуховій уяві диригента, а також вірно визначити стилеві особливості музики і знайти свою власну виконавську концепцію. Насамперед, це стосується визначення структурних, мелодичних, гармонічних, темпо-ритмічних, тембрових та інших співвідношень, які визначають образний стрій твору, його індивідуальну неповторність і мистецьку самобутність» [5]. Основне завдання Іван Семенович бачить не в тому, щоб навчити диригувати той чи інший твір, а саме на цьому творі навчити його художньо-образно відтворити диригентськими жестами. Поряд з ілюстративним і репродуктивним методами на заняттях також використовуються методи дискусії, пошукових завдань, порівняльних характеристик, моделювання різних емоційних станів [1]. Застосування цих методів перемінює кожне заняття педагога у процес творчого пошуку.

Відповідально професор відноситься до вибору навчального репертуару з диригування.

Іван Семенович включає до індивідуальних планів студентів різні за складністю, стилем, характером хорів твори вітчизняної та зарубіжної класики: М. Лисенка, Б. Лятошинського, Д. Січинського, С. Людкевича, А. Кос-Анатольського, Є. Козака, Й. С. Баха, В. А. Моцарта, П. Чайковського, Р. Шумана, К. Вебера, Ш. Гуно, Дж. Верді та ін., також зразки духовної музики: М. Березовського, Д. Бортнянського, А. Веделя, К. Стеценка, П. Чеснокова, обробки українських народних пісень: М. Леонтовича, П. Козицького, Ф. Колесси, М. Колесси та ін., твори сучасних композиторів: Л. Дичко, Є. Станковича, В. Зубицького, О. Яковчука, М. Скорика та ін. Професор зазначає, що від вдалого вибору репертуару залежить не лише розвиток диригентських навичок, але й формування музично-естетичного смаку та виховання професійного диригента та викладача.

Визначальною особливістю серед педагогічних методів І. Юзюка є виховання диригента-педагога, високоосвіченого митця «здатного очолити не тільки той чи інший професійний музичний колектив, а й увесь музичний процес взагалі»[5].

Таким чином, незважаючи на те, що процес диригування є творчим і неможливо його освоїти методами теоретичного вивчення, тому є потреба у методах і прийомах підготовки, що зумовлені творчим розвитком здібностей майбутнього диригента для розв'язання музично-виконавських завдань.

Висновки. Характеризуючи особливості формування професійної майстерності майбутнього диригента на прикладі педагогічних методів І. Юзюка слід зазначити, що поєднання різних навчальних методик в процесі навчання у вищому мистецькому навчальному закладі є актуальними та потребують безперервного творчого вдосконалення освіченості фахівців, що сприятиме оновленню в системі мистецької освіти.

Література

1. Колесса М. Основи техніки диригування. Київ : Музична Україна, 1973. С. 25.
2. Малько Н. Основи техніки диригування. Львів : Музика, 1965. С. 11.
3. Мусін І. Техніка диригування. Львів : Музика, 1967. С. 23.
4. Пігров К. Керування хором. Київ : Музична Україна, 1956. С. 32.
5. Юзюк І. Іван Юзюк – життєвий і творчий шлях. Вибрані статті та рецензії. Львів : СПОЛОМ, 2004. 124 с.
6. Ярошенко І. Музичне краєзнавство Західної України XIX–XX століть: професійно-хорове мистецтво Буковини. Київ : Видавництво «Білий Тигр», 2015. 220 с.

References

1. Kolessa, M. (1973). Fundamentals of conducting technique. Kyiv: Musical Ukraine. p. 25 [in Ukrainian].
2. Malko, N. (1965). Fundamentals of conducting technique. Lviv: Music. p. 11 [in Ukrainian].
3. Musin, I. (1967). Technique of conducting. Lviv: Music. p. 23 [in Ukrainian].
4. Pigrov, K. (1956). Choir management. Kyiv: Musical Ukraine. p. 32 [in Ukrainian].
5. Yuzyuk, I. (2004). Ivan Yuzyuk - life and creative path. Selected articles and reviews. Lviv: SPOLOM. p. 124. [in Ukrainian].
6. Yaroshenko, I. (2015). Musical local lore of Western Ukraine of the XIX-XX centuries: professional choral art of Bukovina. Kyiv: White Tiger Publishing House. p. 220. [in Ukrainian].

*Стаття надійшла до редакції 02.06.2020
Отримано після доопрацювання 15.10.2020
Прийнято до друку 20.10.2020*